

VICTOR HUGO
NOTRE - DAME'IN KAMBURU (1)

Prof. Dr. Muharrem ŞEN (*)

Victor Hugo'nun bu romanı, çoğumuz tarafından, **Notre - Dame'ın Kamburu** olarak bilinir; oysa bu, romanın gerçek adı değildir. Romanın asıl adı, Paris'te Ortaçağ'dan kalma bir kilisenin adı olan **Notre - Dame de Paris**'dir. Şüphesiz çevirmenler, kilisenin adının Türk okuyucuları için etkileyici olmayacağını düşünerek, romanı Türkçeye çevirirken **Notre - Dame'ın Kamburu** olarak adlandırmışlardır. Ancak, **Notre - Dame de Paris** ile **Notre - Dame'ın Kamburu** arasında fazla bir kelime farkı olmasa da, anlam bakımından bu iki başlık birbirinden çok farklıdır. Öyleyse **Notre - Dame de Paris**'yi **Notre - Dame'ın Kamburu** olarak çevirmek oldukça hatalıdır. Romanın başlığını mutlaka Türkçeleştirmek gerekiyorsa, **Paris Notre - Dame Kilisesi** veya doğrudan doğruya **Notre - Dame Kilisesi** demek daha yerinde olur. Çünkü romanın asıl konusu, romandaki kamburun aşk öyküsü değil, Notre - Dame Kilisesi'dir. Hugo da bu nedenle romanına bu kilisenin adı olan **Notre - Dame de Paris** adını vermiştir.

Notre - Dame de Paris oldukça okuyucusu olan, birkaç kez filme alınan popüler bir romandır ve Romantik Ekolün şefi Victor Hugo'nun ilk önemli romanıdır. Ancak bu roman, ne Hugo'nun en önemli eseridir, ne de Fransız Edebiyatına önemli bir katkısı olmuştur. Bu roman, 1830'lu yıllarda tarihi roman modasına uyularak yazılmış, tarihi, aynı zamanda romantik bir romandır.

Hugo bu romanı yazdığı sıralarda, İngiliz tarihi roman yazarı Walter Scott Fransa'da, hatta bütün Avrupa'da sözü edilen, eserleri basılır basılmaz kapışılan bir yazardı. Romanları daha yayınlanır yayınlanmaz Fransızcaya çevriliyordu. Walter Scott tarzında roman yazmak moda olmuştu. Walter Scott'un romanları o güne kadar yazılan analiz ve duygusal romanlardan çok farklıydı. Romana yeni bir teknik, dramatik roman

(*) S. Ü. Fen - Edebiyat Fakültesi, Öğretim Üyesi.

(1) Radyo konuşmasıdır. 1984'de TRT; I'de yayınlanmıştır.

tekniklerini getirmişti. Ortaçağ, şövalyeler, yerel renk, pittoresk, bu romancının romanında yer alan unsurlardı. Birçok Fransız yazar Walter Scott'un etkisiyle kendini tarihi roman türünde denemişti. Kendini hemen hemen her türde deneyen ve hepsinde de başarılı olan Hugo da işte bu Scott modasına uydu ve 1831'de **Notre - Dame de Paris** adlı tarihi romanını yazdı. Tabii ki diğer eserlerinde olduğu gibi, bu eserinde de romantizmin kurallarını katı bir şekilde uyguladı.

Romanda hangi dönemden, hangi tarihi kişilerden ve nasıl söz ediliyor? Victor Hugo bu konuda da zamanının modasına uymuş, Ortaçağı seçmiştir. Uzun zamandır hor görülen ve bilinmeyen Ortaçağ, Hugo eserini yazdığı sırada rağbetteydi. Ortaçağ eserlerinde, kendi romantik fikirlerinin özünü bulan romantik yazarlar, Ortaçağın övgüsünü yapmaya başlamışlardı.

Ortaçağ o dönemde birdenbire güncelleşmişti. Ortaçağ ile ilgili müzeler açılıyor, bu çağa ait dokümanlar, tarihi eserler yayınlanıyordu. Chateaubriand'ın **Le Génie du Christianisme (Hristiyanlığın Ruh)** adlı eserinde güzelliğini göklere çıkardığı gotik yapılar Hugo'yu daha gençliğinde etkilemişti. Böyle bir ortam içerisinde Hugo da bu esere konu olarak Ortaçağı seçti.

Notre - Dame de Paris'de XI. Louis zamanında, 15. yüzyıl Paris'i söz konusudur. 15. yüzyıl Paris'i, dar karanlık sokaklarıyla, iyi kötü insanlarıyla, o yüzyıla özgü olaylarıyla, romantik bir aşk öyküsü arkasında canlı bir şekilde gözlerimizin önüne serilmektedir. Romandaki asıl olay bir aşk öyküsüdür. Ancak bu olayın kahramanları Vigny'nin romanlarında olduğu gibi tarihi kişiler değil alelade kişilerdir. Alfred de Vigny'nin kahramanları Richelieu'dür, Cinq - Mars'dır veya 13. Louis'dir. Balzac'ın romanlarındaki kahramanlar da o devirdeki tarihi kişileri temsil ederler. Oysa **Notre - Dame de Paris**'de tarihi kişiler romanın ikinci derecede kişileridir. Romanın asıl kahramanlarından Quasimodo Notre - Dame Kilisesi'nin çancısı, Esmeralda ise yanındaki keçisi ile sokaklarda dans eden Mısırlı çok güzel bir çingenedir. Romanda romanesk unsurlar bu iki kişinin üzerinde toplanmıştır.

Notre - Dame de Paris'de, Ortaçağı sembolize eden Notre - Dame Kilisesi, sanki romanın gerçek kahramanıdır. Olayın önemli bir bölümü bu kilisede geçer. Hugo bize Notre - Dame de Paris'yi uzun uzun tasvir eder, bütün güzelliği ile gözlerimizin önüne sermeye çalışır. Onun asıl anlatmak istediği yalnızca 15. yüzyıl Paris'i değil, bütün Ortaçağdır. Bunu da 15. yüzyılda birkaç yüzyıllık geçmişi olan Notre - Dame Kilisesi vasıtasıyla yapmaya çalışır.

Tarihi anlatmak için bir aşk öyküsü vasıta olarak kullanılmıştır. Şüp-

hesiz hiçbir tarihi kişiliği olmayan romanın kahramanları da birer vasıta-
dır. Daha doğrusu bu kişiler birer rehberdir. Okuyucu Ortaçağ müzesini
gezmeye gelmiş bir turist, Quasimodo ve Esmeralda da mesleklerini iyi
taniyan birer rehberdir. Yazar, Notre - Dame Kilisesi'ni, Paris'i halkıyla,
sokaklarıyla, eğlenceleriyle tanıtmak için okuyucuları bu kişilerin peşine
takmıştır.

Yazar niçin Ortaçağ üzerinde durmaktadır? Bu dönemi yalnızca o
zamanki modaya uymak için mi seçmiştir? Bu konu üzerinde de kısaca
durmakta yarar vardır.

Victor Hugo'yu böyle tarihi bir romanı yazmaya iten şüphesiz Walter
Scott olmuştur. Ancak Victor Hugo'nun bu romanı yazmasında başka et-
kenler de vardır. Asıl onu böyle bir roman yazmaya iten, klasiklerle ro-
mantikler arasındaki savaş olmuştur. Bilindiği gibi klasik ekol ortaçağı
hor gören, yeren bir ekoldür. Romantik yazarlar, Ortaçağdan tiksinen
klasik yazarlara tepki olarak, Ortaçağa gönül vermişler ve Ortaçağı yü-
celtmişlerdir. 1830 yıllarında Ortaçağdan bahsetmek de moda olmuştur.
Hugo bu romanı ile iki modaya birden uymaktadır : Walter Scott moda-
sına ve Ortaçağ modasına.

Şüphesiz **Notre - Dame de Paris**'yi bir moda ürünü olarak görmek
yanlıştır. Hugo böyle bir konuyu, sırf klasiklere karşı cephe almış olmak
veya modaya uymuş olmak için değil, kendi görüşlerine, kendi felsefesi-
ne uyduğu için seçmiştir. Ortaçağda romantikler sevgiyi, duyguyu, libe-
ralizmi, çeşitliliği bulmuşlardır. Romantikler millî bir kaynaktan akan,
halk duygusunun saf coşkuluğundan başka bir şey olmayan ve saf in-
sanlığı olduğu gibi veren Ortaçağ edebiyatına derin bir ilgi duyarlar. Bu
nedenle romantik edebiyatın en canlı yönlerinden birini gotik sanatı, ya-
ni Ortaçağ sanatı teşkil eder. Romantiklerin prensiplerinden biri de "çe-
şitlilikte uyum"dur. Bu da gotik sanatta fazlasıyla mevcuttur. Hugo bu
nedenle Notre - Dame Kilisesi'ni uzun uzun tasvir eder, Notre - Dame'-
daki çeşitliliğin birbirine nasıl uyum sağladığını göstermeye çalışır ve
dolayısıyla romantizmin savunmasını yapar.

Bu roman yayınlandığında, Notre - Dame Katedrali hemen hemen bir
harabe durumundaydı. Zamanla yıpranmış, ihtilalle bazı yerleri yıkılmış,
1793'de bazı serseriler tarafından hasara uğratılmıştı. Hugo'nun detaylı
tasviri dikkatleri üzerine çekti ve kilise restore ettirildi.

Notre - Dame de Paris'nin üzerinde durulması gereken bir başka
özelliği ise, romanın kahramanı Quasimodo'nun çok çirkin bir yaratık olu-
şudur. Quasimodo kamburdur, topaldır; bir gözü kör, kulakları sağır, ol-
dukça çirkin, fiziki bakımdan tiksindirici biridir. Hugo'nun böyle birini ro-

manın kahramanı olarak seçmesi tabii ki rastgele değildir. Bu seçim de yine klasisizme bir tepkidir. Klasik yazarlar, gerçeğin yalnız bir yönünü görmüşler ve hep güzel olanı işlemişlerdir. Oysa çirkinlik de bir gerçektir. Her çirkin olan kötü demek değildir. Quasimodo çirkindir, korkunçtur ama, ruhî güzelliği vardır. Hugo'ya göre yazar hür olmalıdır. Ona göre şiir büyük bir bahçedir ve orada yasaklanmış meyve yoktur. Bu düşüncesini romanda da uygulamış, Quasimodo'yu yaratmıştır. Onun eserlerinde yalnız güzel olan, yüce olan yoktur. Güzel Esmeralda'nın yanında çirkin Quasimodo vardır. Çirkinle güzel bir aradadır. Tıpkı tabiatta olduğu gibi Quasimodo fiziken çirkin ama, ruhen yücedir. Hugo'nun istediği, tabiat, gerçek ve yerel renktir. Bu da **Notre - Dame de Paris**'de fazlasıyla vardır.

Romanın yapısı ve üslubu konusunda da kısaca şunları söyleyebiliriz: **Notre - Dame de Paris**'de tasvir ve digressionların, yani yazarın kendi görüşlerine sık sık yer vermesinin önemi büyüktür. Hugo'nun bu romanında bir de ikinci derecede olaylar vardır. Bütün bunlar romanı biraz kompleks hale getirir, ancak bütünlüğünü bozmaz. Romanın yapısı Notre - Dame Kilisesi'nin yapısına benzer; aynı şekilde çeşitlilik ve çeşitlilikler arasında uyum söz konusudur.

Hugo'nun eserlerinde üzerinde en fazla durulması gereken husus "antitez"ler, yani karşıt terzlerdir. Hugo antitezle düşünür, antitezle görür. Şiirde, tiyatrodada, romanda hep antitez kullanır. İyilik - kötülük, güzellik - çirkinlik, gülünçlük - yücelik, büyüklük - küçüklük, ruh - madde, tanrı - şeytan, hürriyet - tutsaklık, suçluluk - suçsuzluk, bilgelik - cahillik, bütün bunlar eserlerinde yan yanadır.

Hugo'nun üslubunda imajların önemli bir yeri vardır. Dili zengindir. Klasikler gibi güzel kabul edilen kelimeleri değil, her türlü kelimeyi kullanır. Olayların anlatımında, tasvirlerinde, düşüncelerini sergilemede, diyaloglarında, cümleler net, açıktır. Tasvirleri sade, canlıdır. Sıfatları bazen aşırı bir şekilde kullanması belki eleştirilebilir. Ancak dili akıcıdır, sadedir, canlıdır. **Notre - Dame de Paris** tarihi bir romandır ama ,bir şairin romanıdır.